

perioada pregătirii obținând prin concurs o bursă⁸³⁹. În anul 1903 a terminat⁸⁴⁰ cursurile școlii. Au urmat câțiva ani de carieră didactică, concomitent desfășurând și o laborioasă activitate artistică. Astfel în anul 1904 a realizat⁸⁴¹ bustul lui Nicolae Crățunescu⁸⁴², decanul Facultății de Drept din București. Cu acest prilej a fost remarcat de ministrul Cultelor și Instrucțiunii Publice, Spiru C. Haret⁸⁴³ care, în anul 1907, i-a asigurat obținerea bursei acordată de Casa

Școala de Belle Arte din București. Prin preocuparea sa s-au pus bazele turnătoriei artistice din România. Comenzile primite au dus la realizarea unor valoroase monumente care au fost integrate în forul public din diverse orașe. Lucian Predescu, *Enciclopedia Cugetarea – material românesc, oameni și înfăptuiri*, Editura Cugetarea – Georgescu Delafraș, București, 1940, p. 392.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Contribuții la istoricul turnătoriilor artistice în metal din România*, în: „Muzeul Național”, vol. X, București, 1998, p. 181-188. (prin preocuparea sculptorului Wladimir C. Hegel s-a importat din Anglia o instalație completă de turnarea a metalelor pentru Școala de Arte și Meserii. Așa a format o serie de turnători români, din rândurile acestora, detașându-se prin receptivitate, interes permanent de autodepășire, Vasile V. Rășcanu. O biografie care se conjugă cu cele mai reprezentative monumente turnate în bronz pe parcursul a mai bine de 50 de ani. La vârsta senectuții memoriile întocmite sunt o efectivă sursă de cunoaștere a evoluției acestei activități.)

Virgiliu Z. Teodorescu, „*Voiește și vei putea*”, în: „Națiunea”, București, anul XIV, nr. 195 (661), 16-22 aprilie 2003, p. 8 (centenarul monumentului C.A. Rosetti din București, realizat de Wladimir C. Hegel.)

Virgiliu Z. Teodorescu, *Monumentul Constantin A. Rosetti din București*, în: „Dimineața”, București, anul XIV, nr. 3560, J 24 aprilie 2003, p. 9. (centenarul monumentului C.A. Rosetti din București, realizat de Wladimir C. Hegel)

Virgiliu Z. Teodorescu, *Monumentul pompierilor din București*, în: *Simpozionul Tradiție și educație*, organizat de Inspectoratul General pentru Situații de Urgență, București, 2005, p. 17-44 (istoricul genezei, realizări de către sculptorul Wladimir C. Hegel, înlăturării din forul public cu ocazia resistemăzării zonei și readucerii pe un alt amplasament în 1990.)

839 nota 1, f. 5.

840 Ibidem..

841 Ibidem.

842 **Nicolae CRĂȚUNESCU** (11 martie 1842, Craiova – 7 iulie 1904, București, cimitirul Bellu, figura 48, locul 15) licența și doctorat în drept la Paris, jurist, carieră didactică universitară, om politic, deputat, senator, publicist.

Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 232.

G. Bezviconi, *op. cit.*, p. 104. Soție: Maria, la naștere Cuțarida, doctor în medicină 1857 – 1919.

843 **Spiru C. HARET** (15 februarie 1851, Iași – 17 decembrie 1912, București, cimitirul Bellu, figura 73, locul 12) studii la Dorohoi, Iași, București, licență în fizico-matematici la București, specializare, doctorat în matematici la Paris. Reformator al învățământului de toate gradele, preocupat de starea țăranimii, organizator al sistemului cooperatist la sate, înființării de cămine culturale și biblioteci, de atene culturale ca filii ale societății bucureștene, al universităților populare, a fost pe bună dreptate „omul școlii”, ministru, publicist, membru corespondent 12/24 octombrie 1879 și titular 31 martie/12 aprilie 1892 al Academiei Române.

Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 390.

G. Bezviconi, *op. cit.*, p. 152. Soție: Ana 1866 – 1941.

Dorina N. Rusu, *Istoria Academiei Române – repere cronologice*, Editura Academiei Române, București, 1992, 388 p., la p. 54, 79, indice p. 365.

Dr. Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866-2003, Dicționar*, Editura Enciclopedică / Editura Academiei Române, București, 2003, 1160 p., la p. 372.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Pro memoria: Spiru C. Haret*, în: „Downtown magazine”, București nr. 34, mai 2005, p. 16-17 (evocarea omului și faptelor sale.)

Școalelor⁸⁴⁴ din fondul Răducanu-Simonidi.⁸⁴⁵ Ulterior, în anul 1912, Constantin C. Arion⁸⁴⁶, continuatorul la conducerea Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice după decesul lui Spiru C. Haret, i-a facilitat⁸⁴⁷ continuarea perfecționării asigurându-i sumele necesare pentru a întreprinde o călătorie de studii în Europa ca să cunoască activitatea artistică din centre ca Budapesta, Viena, München, Zürich, Paris ș.a.

Cele dobândite în anii școlărității, cele aflate în timpul călătoriilor întreprinse, atât ca piese tezaurizate în muzeele și colecțiile publice, dar și contactele cu noile tendințe artistice promovate la începutul veacului al XX-lea i-au fost elementele călăuzitoare în formarea și exprimarea propriei sale chemări în ceea ce a creat în decursul a mai multor decenii. Ca atare, pe parcursul a aproape jumătate de veac mărturiile timpului i-au înregistrat prezența creatoare, predilect inspirat de cele întâlnite ca stări sufletești ale omului.

În anul 1909 a participat⁸⁴⁸ la expoziția organizată de societatea „Tinerimea

844 **Casa Școalelor** a fost înființată în anul 1896 ca Administrația Casei Școalelor, având misiunea de a contribui la propășirea învățământului și culturii prin editarea de cărți pentru bibliotecile publice, construirea de clădiri pentru învățământ, organizarea unui muzeu al Casei Școalelor în care să fie reunite realizările spiritualității românești. Pe parcursul anilor, prin valorificarea unor prevederi testamentare, a avut fonduri cu care să-și, lărgască aria de activitate. A fost reorganizată după primul război mondial, primind, prin preocuparea dr. Constantin Angelescu, misiunea de a contribui, prin toate mijloacele, la promovarea culturii românești. Multe din cărțile editate se distribuiau ca premii elevilor merituoși, c

A.N.-D.A.I.C., fond Casa Școalelor, inv. 641, dosarele 4/1919, f. 1-11, 14-15, 21-28; 5/1919, f. 127-128.

Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 176-177.

Ioana Burlacu, Traian Rus, *Casa Școalelor 1896-1948*, în: „Revista Arhivelor”, București, nr. 4, 1975, p. 403-418.

Ioana Burlacu, *Rolul Casei Școalelor în dezvoltarea conștiinței naționale a tuturor românilor*, în: „Revista Arhivelor”, București, nr. 3, 1968, p. 264-273.

845 **Răducanu SIMONIDI /Simonide/** (1798 – 1878, București, cimitirul Cernica) negustor, membru al Consiliului Municipiului București, al Tribunalului Comercial, filantrop, și-a donat averea pentru susținerea propășirii învățământului românesc, fondul creat la M.C.I.P. din administrarea averilor sale a servit pentru susținerea cu burse a tinerilor merituoși. În opera de binefacere a avut-o alături pe soția sa, Elena. Mulți dintre oamenii eminenți ai științei și culturii românești au beneficiat de bursele Răducanu-Simonide care le-au facilitat specializarea în străinătate. Exemplul gestului familiei Răducanu-Simonide a fost urmat, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul celui următor, și de alți realizatori ai unor importante venituri pe care le-au dorit să fie sprijin în călăuzirea formării viitoarelor generații.

A.N.-D.A.I.C., fond Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice (în continuare abreviat: M.C.I.P.), inv 527, dosar 571/1896, f. 1 veniturile moșiei Brebeni, jud. Olt.

George Bezviconi, *op. cit.*, p. 250. Soție: Elena (†1902), născută Savopol.

846 **Constantin C. ARION** (25 septembrie 1856, București – 27 iunie 1923, București, cimitirul Bellu, figura 29, locul 23) studii la Școala de științe politice și doctorat în drept la Paris, carieră juridică, didactică în învățământul universitar, diplomatică, om politic, deputat, senator, ministru, inclusiv al Cultelor și Instrucțiunii Publice în anii 1900-1901 și 1910-1912, publicist, membru de onoare al Academiei Române 21 mai / 3 iunie 1912.

Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 49.

George Bezviconi, *op. cit.*, p. 54 menționează ca an al nașterii: 1855. Soție: Maria, la naștere Tătăranu 1858 – 1886.

Dorina N. Rusu, *Istoria Academiei Române – repere cronologice*, Editura Academiei Române, București, 1992, 388 p., la p. 129-30.

Dr. Dorina N. Rusu, *Membrii Academiei Române, 1866-2003, Dicționar*, Editura Enciclopedică / Editura Academiei Române, București, 2003, 1160 p., la p. 53-54. Consemnează nașterea la 18 mai 1855.

847 Nota I, f. 5.

848 Ibidem.

Artistică⁸⁴⁹ cu lucrarea **Îngrijorată**⁸⁵⁰. La Expoziția oficială a „artiștilor în viață” din anul 1912 i-au fost expuse două lucrări: **Cel din urmă glas al durerii**⁸⁵¹ și **Îngrijorată**⁸⁵², autorul fiind recompensat prin acordarea de către juriu a Premiului III în valoare de 500 de lei. Consecvent, autorul a realizat și expus și în anul următor participând cu patru lucrări: **Vânzătoare de flori**⁸⁵³, **Studiu de portret**⁸⁵⁴, lucrare achiziționată de Ministerul Cultelor și Instrucțiunii Publice, **Doi fericiți**⁸⁵⁵ și **Cap de expresie**⁸⁵⁶. Locuința-atelier a artistului era în str. Călugărului nr. 65⁸⁵⁷. În anul 1913 a fost prezent cu alte patru noi lucrări: **Credința**⁸⁵⁸, **Mortua est**⁸⁵⁹, **Supliciu**⁸⁶⁰ și **Copil dormind**⁸⁶¹. Lipsește din expozițiile anului 1914, însă este prezent în anul următor cu trei lucrări: **Demetrius**⁸⁶², lucrare achiziționată de Casa Școalelor, **Din alte vremuri**⁸⁶³ și **Dormind**⁸⁶⁴.

În anul 1916 a participat ca expozant la expoziția Artiștilor Independenți⁸⁶⁵ organizată

849 **Societatea „Tinerimea Artistică”** a fost creată de o serie de entuziaști artiști plastici la începutul secolului al XX-lea, având menirea de a promova noile tendințe din creația artistică. Bazele societății au fost puse la 3 decembrie 1901, reunind, la timpul respectiv, pe cei mai receptivi la noile curente, preocupările lor fiind concretizate pe simezele expozițiilor anuale, prilej pentru publicul vizitator să cunoască evoluția fiecărui artist. Prima expoziție a fost organizată la 1 martie 1902, astfel că răsunetul acesteia și a celor care au urmat a impus acordarea, prin lege, a calității de personalitate morală și juridică. Consecventă în decursul deceniilor care au urmat, a fost o prezență anuală pe simezele sălilor bucureștene. Prin modul de premiere a incipientelor talente și-a manifestat permanent preocuparea tinerilor artiști chemați a realiza arta națională a acelor timpuri. Reprezentantii Casei Regale au patronat efectiv această societate. Prințesa Maria a fost din primele momente susținătoare a manifestărilor societății. Presa timpului a acordat, cu consecvență spații în care au fost formulate pertinente caracterizări la ansamblul expozițiilor, la artiștii și creațiile lor. Personalități ca Alexandru Tzigara Samurcaș, Alexandru Busuioceanu, George Oprescu, Petru Comarnescu au inclus în lucrările lor referitoare la evoluția artelor plastice în România semnificative aprecieri la rolul Societății „Tinerimea Artistică” în decursul anilor de activitate. La sfârșitul anului 1947 societatea a fost desființată prin samavolnică decizie a factorilor care și-au arogat și noua orientare a vieții culturale din România.

850 Nota 1, f. 5 **Expoziția oficială a artiștilor români în viață. 1909**, Catalog, poziția 178.

851 Nota 1, f. 5 **Expoziția oficială a artiștilor români în viață. 1911**, Catalog, poziția 334 (femeie).

852 Ibidem, poziția 335 (bătrână, cap de expresie).

853 Ibidem; **Expoziția oficială a artiștilor români în viață. 1912**, Catalog, poziția 301.

854 Ibidem, poziția 302.

855 Ibidem, poziția 303.

856 Ibidem, poziția 304.

857 „Anuarul Socec – România și Capitala București”, anul al 4-lea, 1913, București, partea a IV-a, p. 238. (în continuare abreviat „Anuarul Socec, 1913”).

858 Ibidem, **Expoziția oficială a artiștilor români în viață. 1913**, Catalog, poziția 262, gips, 1.000 de lei.

859 Ibidem, poziția 263, gips, 300 de lei.

860 Ibidem, poziția 264, gips, 600 de lei.

861 Ibidem, poziția 265, gips, 450 de lei.

862 Ibidem, **Expoziția oficială a artiștilor români în viață. 1915**, Catalog, poziția 283.

863 Ibidem, poziția 284.

„Calendarul Minervei, 1916”, București, p. 199, fotografie redând capul unui bătrân.

864 Ibidem, nota 1, f. 5 **Expoziția oficială a artiștilor români în viață. 1915**, Catalog, poziția 285.

865 **Gruparea „Artiștilor Independenți”** a reunit plasticieni care, prin modul de abordare, doreau să fie pregnant detașați de canoanele conformiste ale colegilor mai vârstnici.

în sala Minerva⁸⁶⁶ în perioada 6-27 ianuarie, unde a prezentat lucrarea *Melancolie*⁸⁶⁷. În luna următoare, în perioada 7-29 februarie 1916, a avut satisfacția să fie gazda publicului vizitator la prima expoziție personală pe care a avut-o în Pasagiul Majestic⁸⁶⁸ în care a prezentat 38 de lucrări.

Evenimentele care au integrat România în războiul de reîntregire a țării l-au găsit în postura de comandant în cadrul Cercetășiei⁸⁶⁹, predând ca profesor de modelaj în taberele

866 Sala Minerva se afla la parterul clădirii din Bd. Academiei nr. 3 al Societății anonime „Minerva” profilată pe arta grafică.

„Anuarul Socec, 1913” partea a IV-a, p. 3, 251. La p. 163 este consemnat și hotelul „Minerva” de pe str. Academiei nr. 2 ! al antreprenorului Philip Abramovici.

867 „Calendarul Minervei, 1916”, p. 198 fotografie redând capul unei femei.

868 **Pasagiul Majestic** se afla în chiar centrul cultural frecventat de lumea artiștilor plastici, a slujitorilor scenei, a celor care onorau renumitele cafenele ale zonei, inclusiv oamenii presei. Asigura legătura între calea Victoriei și strada Academiei era ușor accesibilă vizitarea expoziției și de către tineretul care frecventa cursurile Universității sau ale Școlii de Arhitectură.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Cronică bucareșteană 1877-1878 – Locuri evocatoare*, cuvânt înainte acad. Dan Berindei, Editura Ministerului de Interne, București 1997, 253 p. (prezentare a reacției tuturor generațiilor momentului la susținerea efortului pentru dobândirea efectivă a Independenței de Stat a României.)

869 **Cercetășia** organizată în primul deceniu al secolului al XX-lea pe teritoriul Marii Britanii, prin preocuparea generalului Baden Powell, a cunoscut o rapidă răspândire în majoritatea statelor europene. Prin regulile preconizate de organizatori, tinerii beneficiau de o educație la care însușirile dobândite le erau utile zi de zi, incluzând îndemnarea fizică, inițiativa, curajul, demnitatea, onoarea, solidaritatea, patriotismul și altruismul. În România existase în ultimul pătrar al secolului al XIX-lea mișcarea **Micilor Dorobanți**. După o prealabilă documentare care a permis cunoașterea experienței dobândite s-a inițiat și la București, sub auspiciile liceului „Gheorghe Lazăr”, o suită de conferințe lămuritoare. Presa timpului a consemnat asemenea preocupări, contribuind la iradierea lor. Astfel, „Revista copiilor și a tinerimii” a publicat prețioase informații. La acțiunea organizatorică s-au alăturat și reprezentanții armatei care au preluat conducerea organizatorică. La 12 mai 1914, sub auspiciile Ministerului Cultelor și Instrucțiunii Publice a fost înființată **Cercetășia Română** sub conducerea colonelului Grigore Berindei care, ulterior, a predat-o prințului Carol, de aici în colo această organizație a fost patronată de Casa Regală. În luna iunie 1914 a apărut revista „Cercetașul” condusă, ani de zile, de poetul Vasile Militaru și a fost adoptat, ca patron, ziua de 21 mai când erau pomeniți Sfinții Împărați Constantin și Elena. Cincinat Pavelescu a compus versurile **Marșului Cercetașilor** pe muzica compozitorului Alfons Castaldi. Organizația a fost recunoscută ca persoană morală de către Parlamentul României, legea fiind publicată în „Monitorul Oficial”, București, nr. 8, din 9 aprilie 1915. În prețuia marilor evenimente care au condus România în războiul de reîntregire, organizația avea 34 de legiuni, însumând aproape 13 000 de cercetași. Marea majoritate a acestora au dat examenul cunoștințelor dobândite teoretic prin tot ceea ce a fost participarea la marea dramă a poporului român, aflându-se în primele rânduri acolo unde nevoia le impunea prezența. De la apărarea teritoriului, aprovizionarea frontului, transportarea și îngrijirea răniților, la lupta pentru eradicarea epidemiilor, toate le-au solicitat mari sacrificii, concomitent cu pregătirea intelectuală pentru promovarea anilor de școală. La timpul respectiv contribuția lor a fost unanim apreciată, constituind un exemplu demn de urmat de generațiile viitoare. După anul 1930, prin strădania distructivă a regelui Carol al II-lea, organizația a fost de mai multe ori restructurată, ajungându-se ca în anul 1936 să fie desființată, menirea ei fiind preluată de organizația **Străjeriei**, completamente subordonată instituției monarhice. În anul 1928, la Tecuci, a fost dezvelit **monumentul Cercetașului**, statuia a fost turnată în bronz la firma „V.V. Râșcanu”. Pe parcursul anilor, cu ocazia unor manifestări, au fost bătute o serie de medalii.

Alexandru Bădăuț, *O carte trăită*. Editura Albatros, București, 1977, 232 p.

Alexandru Daia, *Eroi la 16 ani*, Editura Ion Creangă, București, 1981, 284 p.

Oprică Preda, *Cercetășia – scurt istoric*, în „Eco”, București, 24 martie 1990, p. 2.

A.N.-D.A.I.C., fond M.C.I.P., inv. 532, dosar **251/1918**; inv. 812, dosar **406/1928**; fond Parlament, dosar **2105/1915**.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Monumentul Ecaterina Teodoroiu de la Slatina*, în: „Națiunea”, București, anul XIII, nr.157 (623), 17-23 iulie 2002, p. 3 (istoria monumentului realizat de sculptorul Dumitru Mățăuanu, amplasat lângă podul peste Olt.)

din București în anul 1916, iar după retragerea în Moldova în cele de la Solești⁸⁷⁰, jud. Vaslui și Sculeni⁸⁷¹, jud. Iași, unde a avut prilejul să modeleze mai multe lucrări pentru comandament.

La revenirea din refugiu în incinta Ateneului Român⁸⁷² a deschis a doua expoziție personală⁸⁷³ în care a reunit 45 de lucrări. Bucureștenii, și nu numai ei, au avut prilejul ca în perioada 16 decembrie 1918-14 ianuarie 1919 să remarce evoluția artistului, preocupările sale, predilect îndreptate spre surprinderea stărilor sufletești, manifestarea omului în diverse ipostaze. În același an, în perioada 18 mai-18 iunie și în același cadru, a participat alături de

---

Virgiliu Z. Teodorescu, *Simboluri ale cinstirii dedicate Ecaterinei Teodoroiu*, în: „Buletinul Muzeului Militar Național”, București, 2005, p. 160-185 [comunicare prezentată împreună cu Elisabeta V. Teodorescu la sesiunea de comunicări din cadrul Muzeului Național de Istorie a României].

870 **Tabăra de la Solești** jud. Vaslui s-a constituit, în timpul refugiului, pe vatra familiei Rosetti, reunind pe tinerii Cercetași la activitățile ce au îndeplinit misiuni de înaltă răspundere pentru soarta României Libere.

871 **Tabăra de la Sculeni** jud. Iași a fost creată în condițiile impuse de presiunile militare exercitate de Puterile Centrale, considerându-se ca oportună protejarea generației viitoare.

872 **Ateneul Român** constituie rezultatul preocupărilor de ridicare culturală a poporului român, obiectiv major al generației de la 1848, înfăptuitoarea Actului Unirii din 1859 și a suitei de reforme care au deschis drumul spre modernizarea societății românești. Ca atare, în al șaptelea deceniu au fost puse bazele societății Ateneul Român care, de la începuturi modeste, găzduit în casele Ghiculeștilor din apropierea grădinii Cișmigiu, la intrarea principală de atunci, astăzi Piața Valter Mărăcineanu, a ajuns, prin activitățile desfășurate, prin capacitatea de atracție a noi și noi participanți, la nevoia stringentă a unui local corespunzător. La acțiunea de strângere a fondurilor necesare, chemarea mobilizatoare a lui Constantin Esarcu „**Dați un leu pentru Ateneu !**” răspunsurile au fost prompte, mijloacele variate conducând la o participare solidară a tuturor românilor, fapt care a permis ca între anii 1886-1888 să se destășoare lucrări de construcție după proiectul arhitectului francez Albert Galleron, obligat de fundația construcției începută dar abandonată a unui manej de circ, să dea o formă circulară zonei centrale a edificiului, menită a adăposti sala centrală pentru manifestări. Societatea a reușit, ca pe parcursul anilor de auditare, să se bucure de prezența celor mai autorizate personalități care, prin specificul preocupărilor, au oferit auditoriului remarcabile expozeuri. Pe parcursul anilor spațiile construcției și grădinii limitrofe au cunoscut numeroase metamorfoze, oferind, în cadrul edificiului, noi posibilități de extindere a genurilor de activitate, fiind gazda unei bogate biblioteci, a Pinacoteei statului, a unor expoziții sezoniere, săli pentru muzică și spectacole cinematografice. În cel de al patrulea deceniu s-a finalizat un vechi deziderat, realizarea mării fresce de către pictorul Costin Petrescu, lucrare care însă, prin modul cum trata istoria poporului român, a cunoscut timp de aproape două decenii o acoperire care, din fericire s-a dovedit protectoare până la momentul când istoria națională revenea la matca ei, înlăturându-se toate încercările de slavizare, sovietizare menite a ne integra în lagărul socialist. Au fost tocmai anii, când activitatea a fost curmată, localul fiind atribuit la 1948 în exclusivitate, filarmonicii „George Enescu”. Cu rare excepții, și acelea de natură propagandistică, sala Ateneului Român a mai găzduit și manifestări de amploare dedicate unor centenare de natură culturală.

Grigore Ionescu, *București – ghid*, București, 1938, p. 49-50.

Virgil Cădea, Ion Zamfirescu, Vasile Moga, *Ateneul Român – monografie*, Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1976.

A.N.-Direcția Municipiului București (în continuare abreviat: D.M.B.), fond Ateneul Român.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Fundații bucareștene: Societatea culturală Ateneul Român*, în „Cronica Fundațiilor”, București, anul II, nr. 15, 2003, p. 8. (referință la istoricul instituției.)

873 Nota 1, f. 6.

alți artiști la Salonul sculptorilor Români⁸⁷⁴ expunând 10 lucrări: **Apostol**⁸⁷⁵, **Pax**⁸⁷⁶, **Juda**⁸⁷⁷, **Cap decopii**⁸⁷⁸, **Păcatul**⁸⁷⁹, **Culcată**⁸⁸⁰, **Somnul**⁸⁸¹, **Dormind**⁸⁸², **Cap de expresie**⁸⁸³ și **Păreriderău**⁸⁸⁴.

În anul 1920, dupăuciderea generalului Stan Poetaș⁸⁸⁵ căzut la datorie în timpulinspectării graniței de pe Nistru, ucis de focurile de armă trase de pe malul sovietic al Nistrului, locuitorii din Soroca⁸⁸⁶ i-au comandat lui George Dimitriu un impunător monument al cinstirii acestui Erou. Autorul a conceput **monumentul generalului Stan Poetaș** ca o lucrare de mare amploare, pedestalul fiind placat cu granit având înălțimea de 4 metri, iar statuia turnată în bronz având 3 metri. Soarta monumentului a fost vitregă încă din primele momente după dezvelire, agresivitatea la adresa lui manifestându-se cu o perseverență diabolică care în ultimă instanță, în orele precipitatei retrageri din vara însângerată a anul 1940, a condus la

874 **Salonul Sculptorilor Români** a reunit lucrările artiștilor doritori de a oferi, printr-o participare mai extinsă a numărului de lucrări, posibilitatea de a fi înțeleși mai bine de publicul vizitator fiind totodată o reacție la adresa organizatorilor Salonului Oficial.; o apreciere la adresa creației sale a fost inclusă în periodicul „Viitorul”, București, 28 mai 1919.

875 Nota 1, f. 6, Catalog, poziția 25.

876 Ibidem, poziția 26.

877 Ibidem, poziția 27.

878 Ibidem, poziția 28.

879 Ibidem, poziția 29.

880 Ibidem, poziția 30.

881 Ibidem, poziția 31.

882 Ibidem, poziția 32.

883 Ibidem, poziția 33.

884 Ibidem, poziția 34.

885 **Stan POETAȘ** (5 decembrie 1870 ? – 6 ianuarie 1919) pregătire și carieră militară exemplară, apreciat pentru bravura manifestată în acțiunile anilor 1916-1917. În calitate de general de brigadă a primit misiunea, la sfârșitul anului 1918, să asigure lichidarea intervenționiștilor care se infiltrau peste Nistru pentru a destabiliza stăpânirea românească. La 6/7 ianuarie 1919 a căzut eroic ucis de elementele bolșevice în județul Soroca, la Bădiceni.

Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 667 menționează localitatea Atachi din județul Soroca care însă se află în județul Hotin.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Contribuții documentare referitoare la monumentele de for public ridicate pe teritoriul dintre Prut și Nistru în perioada anilor 1918-1940*, în: „Revista Arhivelor”, București, anul LXX, vol. LV, nr. 2, 1993, p. 141-146 (textul comunicării prezentată la prima Sesiune a Muzeului Național de Istorie de la Chișinău, decembrie 1991. A fost elaborată pe baza documentelor din Arhivele Statului.)

în septembrie 2005 am aflat și obținut 1 exemplar editat de Muzeul Național de Istorie a Moldovei: „Anuarul”, vol. I, Chișinău, 1992, p. 214-219 care cu titlul *Monumente ridicate în orașul Chișinău între 1918- 1940* a publicat textul respectivei comunicări prezentată în plenum sesiunii.

886 La Soroca la 25 iunie 1920 a fost organizată solemnitatea punerii pietrei fundamentale pentru monumentul cinstirii generalului erou. La solemnitate a participat și generalul Iacob Zadik, comandantul Corpului IV Armată. „Calendarul Glasul Bucovinei, 1921”, Cernăuți, p. 192.

A.N.-D.A.I.C., fond Ministerul Cultelor și Artelor (în continuare abreviat M.C.A.), Departamentul Artelor (în continuare abreviat D.A.), inv. 819, dosar 69/1937, f. 5.

Virgiliu Z. Teodorescu, *Monumentul de for public, carte de vizită a identității unui popor*, comunicare prezentată la simpozionul *Globalizare și identitate națională*, organizat la București, 18 mai 2006, de către M.A.I., Direcția Informare și Relații Publice, textul în curs de editare.

evacuarea⁸⁸⁷ și apoi după 1945 la distrugerea lui⁸⁸⁸.

În perioada 2 ianuarie-1 februarie 1921, în sala de la Maison d'Art⁸⁸⁹ a primit vizitatorii la cea de a treia expoziție personală⁸⁹⁰ unde aceștia au putut să remarce evidenta evoluție artistică înregistrată de perseverența artist sculptor care a expus acum 53 de lucrări.

Pentru mormântul profesorului V. Sion⁸⁹¹, din incinta cimitirului Bellu⁸⁹², a modelat un relief turnat în bronz.

La expoziția colectivă de schițe – compoziții⁸⁹³ găzduită la Maison d'Art în perioada mai-iunie 1922 George Dimitriu a participat cu 4 lucrări: **Pace Vouă**⁸⁹⁴, **Ocotirea**⁸⁹⁵, **Apostol**⁸⁹⁶, **La pâine**⁸⁹⁷.

În perioada 10-30 ianuarie 1923 a organizat în incinta Ateneului Român cea de a patra expoziție personală⁸⁹⁸ în cadrul căreia a expus 43 de lucrări, majoritatea fiind turnate în bronz. O semnificativă apreciere a formulat-o în cronică sa⁸⁹⁹ Victor Ion Popa⁹⁰⁰.

Cea de a cincea expoziție personală⁹⁰¹ organizată în incinta sălii de la Maison d'Art a fost vizitată de public în perioada 6-30 aprilie 1924. Autorul a prezentat 27 de lucrări turnate

887 A.N.-D.A.I.C., fond M.C.A., D.A., dosar 90/1940, f. 6, 13 Proces verbal din 17 septembrie 1940 de predare preluare a statuii și a trei basoreliefuri componente ale monumentului evacuat de la Soroca în clipele retragerii armatei române din fața agresiunii armatelor sovietice și a celor constituite în coloana a 5-a care au invadat în iunie 1940 teritoriul României.

888 A.N.-D.A.I.C., fond M.C.A., D.A., dosarele 49/1937, f. 20; 94/1938, f. 1; 49/1939, f. 224; 91/1939, f. 83.

889 **Sala de expoziții Maison d'Art** a fost găzduită în imobilul de pe strada Corăbici nr. 1 (în anul 1924), 3 (în anul 1926). După primul război mondial strada a fost rebotezată Clémenceau, iar după cel de al doilea război mondial a devenit strada Gabriel Peri, ca după 1990 să se revină la denumirea din perioada interbelică ca omagiu pentru omul politic francez care a sprijinit România pentru a-și realiza idealul național. Prin amplasamentul central, în imediata apropiere a Ateneului Român și a hotelului Athenée Palace a fost în atenția amatorilor de artă care aveau posibilitatea de a aprecia virtuțile unei lucrări plastice în ambianța unor interioare asemănătoare cu cele ale lor. În prezent clădirea găzduiește instituții științifice și fundația „Elias”.

890 Nota 1, f. 6.

891 **Vasile SION** (1869 – septembrie 1921, București, cimitirul Bellu, figura 9, locul 13) doctor în medicină, carieră didactică universitară, director general al Serviciului Sanitar, cercetător, publicist.

Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 785.

G. Bezviconi, *op. cit.*, p. 251.

892 George Bezviconi, *op. cit.*, p. 34.

893 Nota 1, f. 6.

894 Ibidem, Catalog, poziția 11.

895 Ibidem, poziția 12.

896 Ibidem, poziția 13.

897 Ibidem, poziția 14.

898 Ibidem, f. 6, Catalog; de fapt a expus împreună cu pictorul Tudor Țancu în sala II de jos.

A.N.-D.M.B., fond Ateneul Român, dosar 4/1921-1931, f. 166.

899 „Adevărul literar și artistic”, București, 28 ianuarie 1923.

900 **Victor Ion POPA** (nașterea fiind diferit consemnată: 29 iunie 1895/ Elena Zaharia Filipaș, în *Dicționar de literatură română*, Editura Univers, București, 1979, p. 308-309; 19 iulie 1895/*Dicționar cronologic literatură română*, Editura Științifică și Enciclopedică, București 1979, p. 230, 442; 11 august 1895/ Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 674 – 30 martie 1946, București, cimitirul Bellu, figura 114, locul 2) licența în drept și Conservatorul de muzică și artă dramatică la Iași, dramaturg și prozator, cronicar artistic, eseist, desenator, ilustrator de carte, animator teatral, inițiator al teatrelor populare, regizor, realizator de spectacole, traducător, publicist. G. Bezviconi, *op. cit.*, p. 225.

901 Nota 1, f. 6; Catalogul structurat pe: Bronzuri pozițiile 1-27; Gips pozițiile 28-46 și Pământ pozițiile 47-50. Este menționat locuința sculptorului: B-dul Basarab 200.

în bronz: **Întorcerea de la câmp**⁹⁰², **Obosită**⁹⁰³, **Apostol mergând**⁹⁰⁴, **La culesul snopilor**⁹⁰⁵, **Suferința**⁹⁰⁶, **Pe gânduri**⁹⁰⁷, **Iuda Iscarioteanul**⁹⁰⁸, **Fericitul**⁹⁰⁹, **Facă-se în voia ta ...**⁹¹⁰, **Bătrână cerșind**⁹¹¹, **Evangelistul**⁹¹², **La săpat**⁹¹³, **Cioban cu oile**⁹¹⁴, **Bustul D-nei Elena Manger**⁹¹⁵, **Din alte vremuri**⁹¹⁶, **Duhovnicul**⁹¹⁷, **Țărancă**⁹¹⁸, **Cap de copil**⁹¹⁹, **Ciobănaș**⁹²⁰, **La bae**⁹²¹, **Țiganca cu copilul**⁹²², **Visând**⁹²³, **Oriental**⁹²⁴, **Autoportret**⁹²⁵ (basorelief), **Crist**⁹²⁶ (basorelief), **Cap de țărancă**⁹²⁷ (basorelief), **Profil de tânără**⁹²⁸. Acestora le-a alăturat 19 lucrări turnate în gips: **Cap de expresie**⁹²⁹, **Bătrân**⁹³⁰, **Iuda**⁹³¹, **Pe zidurile Ierusalimului**⁹³², **Prin vifor**⁹³³, **Pictorul Grigorescu**⁹³⁴ (proiect de monument), **Un visător**⁹³⁵, **Îngândurată**⁹³⁶,

902 *Expoziția sculptorului George Dimătriu*, Catalog, poziția 1.

903 *Ibidem*, poziția 2.

„Calendarul Minervei, 1925”, București, p. 126 fotografia redând o țărancă cu copil.

904 *Expoziția sculptorului George Dimătriu*, Catalog, poziția 3.

905 *Ibidem*, poziția 4.

906 *Ibidem*, poziția 5.

907 *Ibidem*, poziția 6.

908 *Ibidem*, poziția 7. „Calendarul Minervei, 1925”, București, p. 81 fotografia redând bustul unui bărbat.

909 *Expoziția sculptorului George Dimătriu*, Catalog, poziția 8.

910 *Ibidem*, poziția 9.

911 *Ibidem*, poziția 10.

912 *Ibidem*, poziția 11.

913 *Ibidem*, poziția 12.

914 *Ibidem*, poziția 13.

915 *Ibidem*, poziția 14.

916 *Ibidem*, poziția 15.

917 *Ibidem*, poziția 16.

918 *Ibidem*, poziția 17.

919 *Ibidem*, poziția 18.

920 *Ibidem*, poziția 19.

„Calendarul Minervei, 1925”, București, p. 80 fotografia redând lucrarea.

921 *Expoziția sculptorului George Dimătriu*, Catalog, poziția 20.

922 *Ibidem*, poziția 21.

923 *Ibidem*, poziția 22.

924 *Ibidem*, poziția 23.

925 *Ibidem*, poziția 24.

926 *Ibidem*, poziția 25.

927 *Ibidem*, poziția 26.

928 *Ibidem*, poziția 27.

929 *Ibidem*, poziția 28.

930 *Ibidem*, poziția 29.

931 *Ibidem*, poziția 30.

„Calendarul Minervei, 1925”, București, p. 81 fotografia redând un bust de bărbat.

932 *Expoziția sculptorului George Dimătriu*, Catalog, poziția 31.

933 *Ibidem*, poziția 32.

934 *Ibidem*, poziția 33.

935 *Ibidem*, poziția 34.

936 *Ibidem*, poziția 35.

Pax⁹³⁷, **Autoportret**⁹³⁸ (bust), **I.N.R.I.**⁹³⁹ (basorelief), **Resemnare**⁹⁴⁰, **D.N.T.**⁹⁴¹ (mască), **Lapâine...**⁹⁴², **Bătrâna**⁹⁴³, **Sărutul morții**⁹⁴⁴, **Capdetânără**⁹⁴⁵, **Apostol în odihnă**⁹⁴⁶, **Gânduri de toamnă**⁹⁴⁷. Lor le-a alăturat 4 modelări în pământ, autorul făcând mențiunea în catalog că se vindeau numai turnate în bronz: **Moise**⁹⁴⁸, **Maria Putoianca**⁹⁴⁹, **Șoapta morții**⁹⁵⁰, **Valuri**⁹⁵¹. În cele 50 de piese expuse sculptorul a reunit impresii diverse care l-au călăuzit în modelarea lucrărilor în care omul era redat în semnificative ipostaze, dificultățile vieții alternând cu clipele de bucurie, conferind acestuia posibilitatea de a surprinde și reda asemenea stări.

Aproape concomitent, sub auspiciile Ministerului Artelor, a fost organizat Salonul Oficial de pictură și sculptură al anului 1924 la care George Dimitriu a participat cu lucrarea **Din alte vremuri**⁹⁵².

A șasea expoziție personală⁹⁵³ a fost găzduită de Căminul Artelor „Regina Maria”⁹⁵⁴ în perioada 2-26 aprilie 1925 în care sculptorul a prezentat 53 de lucrări din care 35 erau lucrări definitive, turnate în bronz. Cronicarul⁹⁵⁵ Victor Bilciurescu⁹⁵⁶ remarca, din rândul celor 35 de bronzuri, lucrările **Juda**⁹⁵⁷, **Nevinovăție**⁹⁵⁸ (Cap de copil), **Ciobănașul cu oile**⁹⁵⁹, **Bețivul**⁹⁶⁰,

937 Ibidem, poziția 36.

938 Ibidem, poziția 37.

939 Ibidem, poziția 38.

940 Ibidem, poziția 39.

941 Ibidem, poziția 40.

942 Ibidem, poziția 41.

943 Ibidem, poziția 42.

944 Ibidem, poziția 43.

945 Ibidem, poziția 44.

946 Ibidem, poziția 45.

„Calendarul Minervei, 1925”, București, p. 127 fotografia redând lucrarea definită în acest caz **Apostolul**.

947 Ibidem, poziția 46.

948 Ibidem, poziția 47.

949 Ibidem, poziția 48.

950 Ibidem, poziția 49.

951 Ibidem, poziția 50.

952 A.N.-D.A.I.C., fond Muzeul Alexandru Saint Georges, (în continuare abreviat: M.A.I.S.G.) dosar **32/1924**, f. 2; Ministerul Artelor, **Salonul Oficial, pictură sculptură, 1924**, Catalog, poziția 203.

953 Nota 1, f. 6.

954 **Căminul Artelor „Regina Maria”**, sala de expoziții de pe calea Victoriei nr. 83, fost 97 în casa Dobriceanu. Și-a deschis activitatea de la 1 martie 1924.

A.N.-D.A.I.C., fond M.A.I.S.G., dosar **34/1924**, f. 1.

955 Cronică **Expozițiile de la Căminul Artelor**, semnată V.B. /Victor Bilciurescu/, publicată în ziarul „Universul”, cup, A.N.-D.A.I.C., fond M.A.I.S.G., dosar **35/1925**, f. 3.

956 **Victor BILCIURESCU** (1 martie 1865, București – 1945, București, cimitirul Iancu Nou) Studii liceale și militare la București, inițial carieră militară, având și contribuții la gazetele timpului ca apoi să devină efectiv un gazetar, creator de periodice, cu o îndelungată activitate la „Universul” unde a semnat cronicile artistice și cu inițialele „V.B.”. Concomitent a fost și om politic, deputat, deținând diverse funcții în aparatul statului.

Lucian Predescu, *op. cit.*, p. 102.

G. Bezviconi, *op. cit.*, p. 68.

„Almanahul Asociației publiciștilor români”, anul I, București., 1938, p. 25.

957 Nota 119.

958 Ibidem.

959 Ibidem.

960 Ibidem.

Întoarcerea de la câmp⁹⁶¹, Apostolul în odihnă⁹⁶², Profil de țărancă⁹⁶³, Mizerie⁹⁶⁴.

Tenace, sculptorul George Dimitriu în anul următor, în perioada 1 aprilie-1 mai, în același spațiu, a organizat expunerea lucrărilor celei de a șaptea expoziții personale⁹⁶⁵ prezentând 55 de piese.

La Salonul Oficial organizat în Pavilionul Artelor⁹⁶⁶ (Casa Grădinilor) construit la rondul I de pe șoseaua Kiseleff a fost organizat vernisajul expoziției la 16 aprilie 1927, sculptorul George Dimitriu expunând **Apașul**⁹⁶⁷, lucrare turnată în bronz.

Spre finalul anului 1927 a fost unul dintre organizatorii unei ample acțiuni la Ateneul Român: Expoziția retrospectivă a artiștilor români pictori și sculptori din ultimii 50 /de/ ani⁹⁶⁸, la care a expus două lucrări: **Lucrătorul**⁹⁶⁹, și **Cap**⁹⁷⁰, ambele turnate în bronz. Publicul a avut posibilitatea ca în perioada decembrie 1927-februarie 1928 să aibă o privire de ansamblu în privința evoluției artelor plastice în România. Interesul manifestat a facilitat organizarea ulterior și a altor asemenea manifestări. Una din ele a fost Salonul Ateneului Român⁹⁷¹ organizat în spațiile acestei societăți culturale în perioada 6 mai-6 iunie 1928, sculptorul George Dimitriu participând cu 3 lucrări: **Exodul**⁹⁷², **Portret de tânără**⁹⁷³, **La chef**⁹⁷⁴. Cea de a doua fiind Salonul Sculptorilor Români, organizată în aceeași perioadă⁹⁷⁵ la care George Dimitriu a participat cu 12 lucrări: **Christ**⁹⁷⁶, **Autoportret**⁹⁷⁷, **Cap de expresie**⁹⁷⁸, **Țăran în rugăciune**⁹⁷⁹, **Îndurerată**⁹⁸⁰, **Cap de copil**⁹⁸¹, **Apostol în odihnă**⁹⁸², **Apusul vieții**⁹⁸³,

961 Ibidem.

962 Ibidem.

963 Ibidem.

964 Ibidem.

965 Nota 1, f. 6.

966 **Pavilionul Artelor** a preluat construcția „Casa Grădinilor”, șoseaua Kiseleff, rondul I proiectată de arhitectul Duiliu Marcu și edificată în anii 1925-1926. După 1930 aici au fost organizate expoziții oficiale până la demolarea intervenită la reamplasarea monumentului regelui Ferdinand I în 1940. Paul Constantin *op. cit.*, p. 213.

967 Ministerul Artelor, *Salonul Oficial 1927, pictură sculptură*, Catalog, poziția 202.

968 A fost o preocupare permanentă pe care a manifestat-o și susținut-o muncind efectiv pentru realizarea unor ample expoziții, cu participarea artiștilor plastici români, lucrările fiind reunite în toate spațiile Ateneului Român.

969 *Expoziția retrospectivă Ateneul Român*, Catalog 1927, poziția 322.

970 Ibidem, poziția 323.

971 Formularul de participare la Salonul Ateneului Român menționează adresa artistului: str. Ghiță Boiangiu, nr. 78, sculptorul făcând și mențiunea că a urmat cursurile Școlii de Belle Arte din București și a fost bursier al statului la Paris, având până la acea dată 7 expoziții personale.

A.N.-D.M.B., fond Ateneul Român, dosar **3/1928**, f. 145.

972 Nota 1, f. 6; în Catalog, p. 33, poziția 401; în formular se menționează că lucrarea este turnată în gips și este prețuită la 1.500 lei.

973 Ibidem, poziția 402; în formular se menționează că lucrarea este turnată în gips.

974 Ibidem, poziția 403; în formular se menționează că lucrarea este turnată în bronz și este prețuită la 1.200 lei.

975 Nota 1, f. 6-7.

976 Ibidem, Catalog, poziția 11, bronz, 40.000 lei.

977 Ibidem, poziția 12, bronz, 25.000 lei.

978 Ibidem, poziția 13, bronz, 20.000 lei.

979 Ibidem, poziția 14, bronz, 20.000 lei.

980 Ibidem, poziția 15, bronz, 30.000 lei.

981 Ibidem, poziția 16, bronz, 5.000 lei.

982 Ibidem, poziția 17, bronz, 18.000 lei.

983 Ibidem, poziția 18, bronz, 12.000 lei.